

Gönderiliş Tarihi: 01/04/2020
Kabul Tarihi: 20/04/2020
ORCID 0000-0002-7131-0968

KENTSEL SİYASET TARTIŞMASINDA MERSİN BASINI VE YEREL AKTÖRLER¹

Kandemir ATÇEKEN²

ÖZ

Günümüzde hızlı kentleşme, şehirleri politik güç ve denge paylaşımı merkezlerinden biri haline getirmiş, bu bağlamda kentsel siyasetin kapsadığı konular genişlemiştir. Yerel basın, kent yaşamı ve siyaseti üzerine yaptığı haberler aracılığıyla kamuoyunun bu konuları öğrenmesine ve tartışmasına imkân sağlar. Yerel basının bu önemine karşılık, yerel aktörlerle arasındaki ilişki sıklıkla görmezden gelinmektedir. Çalışma bu kapsamda, yerel basının zaman içerisinde nasıl bir dönüşüm geçirdiği, hangi yerel aktörlerle ilişkili olduğu ve söz konusu aktörlerle nasıl bir ilişki düzeyi kurduğunu ortaya koymak istemektedir. Bu amaçla, Mersin basın sektöründen ve yerel aktörlerinden oluşan 16 kişi ile yarı-yapılandırılmış bir mülakat gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Siyaset, Yerel Basın, Yerel Aktörler, Mersin

Jel Kodu: Z00, R00, Y4

MERSIN PRESS AND LOCAL ACTORS ON URBAN POLITICS DEBATE

ABSTRACT

Nowadays, rapid urbanization has rendered the cities as one of the most important venues of the political power-sharing struggles, and the issues included by urban politics have expanded in this context. Local press by the news on urban life and politics allows the public to learn and discuss these issues. Whereas the importance of local press, the relation between the local press and the local actors is often ignored. In this context, the study wants to reveal how the local press has transformed over time, which local actors are related with, and what level of relationship with the actors. For this purpose, semi-structured interview was held with 16 people from Mersin press and local actors.

Keywords: Urban Politics, Local Press, Local Actors, Mersin

Jel Codes: Z00, R00, Y4

¹Bu makale sorumlu yazarın “Kentsel Siyaset Bağlamında Yerel Basın: Mersin Örneği” adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir. Mersin Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından [(BAP-SOBE KYB(KA) 2012-8 YL] numaralı tez projesi olarak desteklenmiştir.

²Kandemir Atçeken, Araştırma Görevlisi, Mersin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, kandemira@mersin.edu.tr.

1. GİRİŞ

Günümüzde yerel düzeyde karar alma süreçlerini etkileyen faktörlerin incelenmesini ifade eden yerel siyaset kavramı, kapsadığı konular ve bu sürece etki eden aktörlerin çeşitliliği göz önüne alındığında çok geniş bir çalışma alanından beslenmektedir.

Yerel siyaset sıklıkla merkezi hükümetlerin yereldeki politikalarına işaret etse de, zamanla kentteki iktidar mücadelesine başka grupların da ortak olması, kent ve siyaset ilişkisinde yasa koyucu ile onu uygulayanlar arasında süregelen dar bir siyaset tartışmasının daha geniş boyutlarda incelenmesine olanak tanımaktadır. Aralarında çok fazla farklılık olmamasına rağmen kentsel siyaset, belirli bir mekân kendisine odak noktası seçmesi dolayısıyla yerel siyasetten farklılaşmaktadır. Kentsel siyaset sınırlı bir mekânı kapsasa da, çeşitli düzeydeki aktörlerin kent siyasetindeki etkisine daha çok odaklanmaktadır. Bu haliyle kentsel siyasetin belirli bir kent düzeyinde yaşanan siyasal tartışmaları doğrudan iktidar mücadelesine ortak aktörler üzerinden daha doğrudan ve derinlemesine tartıştığı anlaşılmaktadır.

Yerel demokrasi, doğrudan demokrasinin bir boyutu olarak, vatandaşların yaşadıkları mekâna ilişkin kararlara katılım süreçlerini içermektedir. Vatandaşların siyasal katılım düzeyi, yerel demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından birisini oluşturmaktadır. Katılım göstermek her şeyden önce haberdar olmayı gerektirir. Yerel basın, kent siyaseti ve yaşamı ile ilgili yaptığı haberler aracılığıyla kamuoyunun bu konuları öğrenmesine ve tartışmasına imkân sağlar. Bu işlevleri dolayısıyla, literatürde yerel basının demokrasinin gelişmesi ve sürdürülebilir olması üzerindeki rolüne çokça vurgu yapılır. Tartışmalar, daha çok yerel basının kamuoyunu haberdar etme özelliği üzerinden ve kendisine kamusal bir önem atfedilerek sürdürülmektedir. Buna karşılık, yerel basının yerel aktörler ile kurduğu ilişki düzeyi sıklıkla görmezden gelinmektedir.

Bu kapsamda çalışma, yerel basının zaman içerisinde nasıl bir dönüşüm geçirdiği, hangi yerel aktörlerle ilişkili olduğu ve söz konusu aktörlerle nasıl bir ilişki düzeyi kurduğunu ortaya koymak istemektedir. Bu çerçevede Mersin’de basın sektöründe çalışan ve bir dönem basınla ilgilenmiş (gazete sahibi, köşe yazarı, gazete çalışanı vb.); çeşitli sebeplerle basınla yakın ilişkileri olan, basını iyi tanıyan ve/veya takip eden yerel aktörler (belediye başkanı, meclis üyesi, iş adamı vb.) arasından seçilen on altı kişi ile yarı-yapılandırılmış bir mülakat gerçekleştirilmiştir.

2. LİTERATÜR

Kentsel siyaset alanına ilişkin konuların gündeme getirilmesi görevi özellikle yerel basından beklenmektedir. Dolayısıyla, yerel basının kente ilişkin sorunları ne düzeyde gündeme getirdiği ve yerel aktörlerle arasındaki ilişki düzeyi gibi konular, kentsel siyaset tartışması içerisinde değerlendirilebilir.

2.1. Kentsel Siyaset

Kentsel siyaset kavramı; kentin nasıl düzenlenmesi, kaynakların nasıl dağıtılması ve kimler tarafından, ne şekilde yönetilmesi gerektiğini araştıran siyaset biliminin bir alt dalıdır (Pierre, 2011: 1). Bu anlamda, kentleşme sürecini ve yerel birimleri ilgilendiren bütün etkinlikler ve politikalar kentsel siyasetin bir parçasıdır (Keleş, 2009: 111). Aslında, Türkiye’de daha sık kullanılan yerel siyaset kavramı, kente ilişkin bütün süreçleri kapsayan daha geniş bir kavram olarak ortaya çıkarken; kentsel siyaset, yerel siyasetten belirli bir mekânı merkeze almakla ayrılmaktadır (Alkan & Taş, 2007: 15-16). Söz konusu ayırım, yerel basının kent aktörleri ile ilişkisi kentsel siyasetin ilgi alanı; yerel basının işleyişinde Basın İlan Kurumu³ (BİK) gibi merkezi kurumların varlığı ise yerel siyasetin ilgi alanı olarak değerlendirilebilir.

Kentsel siyaset, her ne kadar merkezi yönetimlerin kararlarıyla yakından ilişkili olsa da, yereldeki değişkenlerin daha kolay gözlemlenebilir ve diğer yerelliklerle karşılaştırılabilir olması açısından, araştırmacılara zengin bir çalışma alanı sağlar (Pierre, 2011: 3). Yalnız, kentlerin kendine özgü kültürü, ekonomisi ve sosyo-politik farklılıkları konuyla ilgili ortak bir teori oluşturmayı

---

³ Basın İlan Kurumu, 1961 yılında, 195 sayılı Kanun ile kurulmuş, Valiliğin resmi ilan dağıtmadığı yerlerde öncelikle bu görevi yerine getiren kamu tüzel kişiliğini haiz bir idaredir (Bik.gov.tr, 2020).

güçleştirmektedir (Pierre, 2011: 3). Bu bağlamda Ruşen Keleş, kentsel siyaset konularının ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık gösterebildiğini söylemektedir (2009: 113). Gelişmiş ülkelerde kentsel siyaset konuları; kent yönetimlerinin akçal bunalımları, kentlerin yenilenmesine ve planlı gelişmesine ilişkin siyasal sorunlar, yerel ve özeysel erk odakları arasındaki ilişkiler ve çevre sorunlarının türlü yönlerini kapsayan bir süreci ifade eder (Keleş, 2009: 113). Gelişmekte olan ülkelerde ise, bu süreçlerin aynı paralellikte olmadığı görülmüştür. Üçüncü dünya ülkeleri ya da gelişmekte olan ülkelerde, kent geçmişinin kısa olması ve yerel yönetimlerin görece zayıflığı yüzünden özerk olmayan, merkeze bağımlı bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu ülkelerde kentsel siyaset konuları, gelişmiş ülkelerde yaşananların dışında, toplumsal ve ekonomik sorunların başka boyutlarıyla da yüz yüze kalmaktadır (Ertürk & Sam, 2009: 25). Bunlar arasında hızlı, dengesiz ve sağlıklı kentleşme sonucu ortaya çıkan; çevresel sorunlar, gecekondulaşma, marjinal sektörlerde yoğunlaşan istihdam, işsizlik ve bölgelerarası dengesizlik gibi sorunlar sıralanabilir (Keleş, 2009: 114; Arslan & Doğan, 2004: 226–230). Kentsel siyaset gündemine ilişkin bu tür sorunlar, gelişmekte olan ülkelerde siyasallaştırılmaya [ve kullanılmaya] müsait bir ortam hazırlarken (Keleş, 2009: 115); özellikle gelişmiş ülkelerde kentte yaşayanların katılım sağlama isteklerini arttıran; çeşitli sivil toplum örgütleri, baskı grupları ve bireylerin de kent siyasetinde söz sahibi olabilmelerine daha çok imkân sağlamaktadır.

2.2. Kentsel Siyaset İçerisinde: Birey, Aktör ve Devlet

Günümüzde, kentsel siyasetin işleyişinde farklı çıkar gruplarının ortaya çıkması siyasal süreci de etkilemektedir. Kentsel değişimde, devlet faktörüne ek olarak etkin olan toplumsal sınıflar ve sermaye birikimi gibi süreçler (Şengül, 2000: 28), kararların tek merkezden verilmesini zorlaştırır hale getirmektedir.

Floyd Hunter'ın Atlanta örneğinde ortaya koyduğu gibi artık politik gücü elinde tutanlar, devlet eliti gibi yüksek oranda katmanlaşmış gruplar değildir (Judge, 1998: 15). Ya da Robert Dahl (Judge, 1998: 15), “Who Governs” adlı kitabında tartıştığı gibi; [klasik temsili] demokraside oy vermenin dışında, başka unsurların da olduğunu ve bu mekanizmaları kimlerin yönettiğini sorgular. Bu türden çoğulcu olarak nitelendirebileceğimiz yaklaşımlar, kent üzerine alınan kararların artık çok aktörlü bir yapıda olduğu iddiasına dayanır. Bu tartışmalarda, bireylerin ve grupların siyasal davranışları ve bu davranışların devletin karar verme süreçleri üzerine etkileri incelenmektedir (Şengül, 2001: 45). Yine güç ilişkilerinin karmaşıklaştığını ve herhangi bir grubun kent düzeyinde kararları tek başına alamayacağını savunan Rejim Teorisi (Stoker, 1995: 59), yerel karar alıcılarla özel sektör temsilcileri arasındaki etkileşimin üzerinde yoğunlaşmaktadır (Alkan & Taş, 2007: 47). Bu yaklaşımın en ünlü yazarı Clarence Stone; kentin siyasi, iş ve toplum elitlerinin önemli kamusal amaçları gerçekleştirmek için çeşitli koalisyonlar kurabilmelerinin mümkün olduğunu ifade eder (Wolman, 1996: 168). Eşitlikçi veya eşitsiz kaynaklara sahip olsalar da siyasal sürecin belirlenmesinde, gruplar önemli rol oynamaktadır (Alkan & Taş, 2007: 63). Özellikle, büyük sermaye gruplarının ekonomi ve siyaset üzerindeki küresel, ulusal ve yerel düzeydeki etkileri yadsınamaz. Yine, devletin kurumsallaşma derecesi ve biçimi, siyasal yaşamın işleyişi ile ilgili yasal düzenlemeler, devletin ekonomideki yeri ve kalkınmada izlediği bölgesel politikalar, yerel siyasette farklılaşmaya ve gelişme seyrine doğrudan ve dolaylı olarak etkide bulunmaktadır (Alkan & Taş, 2007: 72).

Sonuç olarak, bugün seçilmiş veya atanmış olarak ya da kent üzerinde farklı düzeylerde söz sahibi olan aktörlerin kent siyasetinde daha etkin olmaya başladığı görülmektedir.

2.3. Kentsel Siyaset İçerisinde Yerel Basının Önemi

Basın ile demokrasi arasında çok derin bir bağ bulunmaktadır. Demokrasinin olmazsa olmaz unsurları içerisinde, bir ülkede hukuk kurallarının yerleşik olmasının yanı sıra; basın özgürlüğü ve vatandaşların yönetime katılabilmesi yani siyasal katılım konusu başta gelmektedir (Bajohr, 2006:177).

Yerelde demokrasinin işlerlik kazanabilmesi ise, sıklıkla yerel basın ile ilişkilendirilmektedir (Gezgin, 2009: 177; Gosselin, 2016: 12; Sei-Hill & Miejeong, 2012: 133). Yerel basın, kentin ihtiyaçlarına, sorunlarına, kültürel ve sosyal etkinliklerine dair aktardığı bilgilerle veya yayımladığı haberlerle vatandaşlara *yaşanan yer* duygusunu; diğer bir ifadeyle, yaşadığı yerin bir parçası olduğu

düşüncesini kazandırmaktadır (Gezgin, 2009: 236). Böylece yerel basın, kent tartışma süreçlerine bireyin katılımını teşvik etmek, siyaseti bir yaşam biçimi olarak kurgulamasını sağlamak noktasında, katılımcı demokratik rejimlerin önemli araçlarından biridir (Atabek, 2005: 48).

Yerel basının hedef kitlesi içerisinde, kentsel siyaset sürecinin tarafı olan aktörler deyer almaktadır. Bunlar aynı zamanda kent gündemini belirleyen, kamuoyu oluşturan veya kamuoyunu değiştirebilecek güçte olan kesimlerdir. Genel olarak basının hedef kitlesi; aboneler ve gazeteyi satın alanlar, yörede yaşayanlar, valilik, emniyet müdürlüğü, belediyeler, kamu kurumları, haber, araştırma ve yorum üretiminde rolü ya da ayrıcalığı olan gruplar, meslek örgütleri, siyasi partiler, sendikalar, dernekler, rekabette olduğu diğer yayın kuruluşları ve reklam verenlerden oluşmaktadır (Vural, 1999: 111). Bu şekilde yerel basın, gündemine taşıyacağı haberler vasıtasıyla kenti yönetenlerle, söz sahibi olmak isteyenler arasındaki iletişim eksikliğini gidermeye yardımcı olmaktadır. Yerel basının, kent siyasetinin işleyişine yardımcı olabileceği konuları şu şekilde özetleyebiliriz:

Devletin etkinlikleri ve hükümet icraatlarını duyurmak, yerelde faaliyet gösteren her türlü kurumun çalışma ve faaliyetlerinin duyurulmasına çaba göstermek, onları kamu adına denetlemek, kent gündemini ilgilendiren belirli konularda kamuoyu oluşmasını sağlamak, kent kültürü ve bilincinin gelişmesine katkı sağlamak ve kentte demokrasi kültürünün yerleşmesine yardımcı olmaktır (Girgin, 2001: 49).

Bulunduğu yerin toplumsal, siyasal ve kültürel olaylarını yansıtan yerel basın, bu özelliğinden ötürü kentsel siyasetin işleyişinde önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Yalnız, yerel düzeyde basının, bu tür haberleri ne şekilde sunacağı da önem taşımaktadır. Bu noktada, ulusal basın için sayılan işlevleri, yerel basın için de kullanmak mümkündür. Bu işlevlerin başında, *haber ve bilgi verme* fonksiyonu gelmektedir. Böylece, kent insanını yaşadığı çevre ve gelişen olaylara karşı aydınlatmak, kanaatlerini sürdürmelerini ya da değiştirmelerini sağlamak mümkündür (Vural, 1997: 113). Yine, demokrasinin bir gereği olarak yöneten-yönetilen ilişkisi çerçevesinde kamu hizmetlerinin sağlıklı ve doğru bir şekilde yapılıp yapılmadığını araştırmak yani *denetim ve eleştiri* görevi vardır (Büyükbaykal, 2005: 85; Vural, 1997: 117). Diğer önemli bir görevi de; çeşitli çevrelerin kanaatlerini yansıtarak topluma bildirilmesini, duyurulmasını, yayılmasını ve böylece bu kanaatlerin hem yönetenler üzerinde hem de yönetilenler üzerinde etkileşim sağlamasına yardımcı olmak, kısaca *kamuoyu oluşturmaya yardımcı olmaktadır* (Atabek, 2005: 49). Yine, bireyin kültürel yaşamını zenginleştirici ve kültürün yayılmasını sağlayıcı *eğitime ve eğlendirme* (Vural, 1997: 140) işlevi de basının görevlerinden bir tanesidir.

Sonuç olarak, belirli bir bölgede demokrasi pratiğinin gelişmesi ve sürdürülebilir olması için yerel basından haber verme, bilgilendirme, eleştirme ve kamuoyunu oluşturmaya yardımcı olmak gibi bir takım beklentilerin olduğu görülmektedir.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışma evreni olarak Mersin belirlenmiştir. Çalışmada ortaya atılan varsayımları sınamak üzere yarı-yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılmıştır.

Mülakat yapılacak kişiler kartopu tekniği ile belirlenmiş ve 16 aday seçilmiştir. Örneklemhale basın sektöründe çalışan, bir dönem basınla ilgilenmiş, çeşitli sebeplerle basınla yakın ilişkileri olan, basını iyi tanıyan ve/veya takip eden yerel aktörlerden oluşmaktadır.

Genel olarak, mülakatlardan elde edilmek istenen bilgiler, Mersin basının tarihsel süreçte yaşadığı değişimlere ve bu değişimlerin Mersin basının yapısına etkilerini gözlemlemek üzerine kurgulanmıştır. Bu süreç içerisinde, Mersin basının yerel aktörlerle ilişki düzeyine odaklanılmıştır. Bu kapsamda, yarı-yapılandırılmış mülakat tekniği çerçevesinde derinlemesine bilgi

almak için mülakat yapılacak kişilere oldukça az müdahale edilmiştir. Mülakatlar yaklaşık 45 dakika ile 1 saat arasında sürmüştür.

3.2. Veri Toplama Araçları

Bu çalışma kapsamında araştırma, yarı-yapılandırılmış mülakat şeklinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın evreni Mersin olarak seçilmiş ve mülakat için on altı aday belirlenmiştir. Tablo 1’de görüşülen yerel aktör ve basın çalışanlarının künyesi yer almaktadır.

Tablo 1. Görüşülen Yerel Aktör ve Basın Çalışanlarının Künyesi

GÖRÜŞÜLEN YEREL AKTÖR VE BASIN ÇALIŞANLARININ KÜNYESİ					
Aktör	Mesleki Pozisyon / Deneyim	Kurum	Aktör	Mesleki Pozisyon / Deneyim	Kurum
A1	Siyasetçi	Belediye Başkanı	A9	Gazeteci	Gazete
A2	Siyasetçi	Belediye Başkanı	A10	Yönetici	Gazete
A3	Bürokrat	İl İdaresi	A11	Gazeteci	Gazete
A4	Siyasetçi	İl Genel Meclisi	A12	İl Büro Şefi	Haber Ajansı
A5	Yönetici	TV	A13	Yönetici	Gazete
A6	Bürokrat	Devlet (Basın Üzerine)	A14	İşadamı Serbest Yazarı	/ Köşe -
A7	Başkan	Dernek (Basın Üzerine)	A15	Avukat / Araştırmacısı Serbest Yazarı	/ Kent Köşe -
A8	Yönetici	Radyo	A16	İşadamı Serbest Yazarı	/ Köşe -

Çalışmada, mülakat yapılan kişilerin isimleri kodlanarak verilmiştir. Ayrıca, mesleki pozisyon ve deneyimleri ile varsa bağlı oldukları kurumlar belirtilirken özel isimleri gizlenmiştir. Yine, mülakat sırasında bahsi geçen kişilerin adları ile kuruluşların adları gizlenmiş sadece şu an faaliyet göstermeyen ya da adının dile getirilmesinde sorun olmayacak kişilerin bilgileri gizlenmemiştir.

Son olarak, mülakatlardan elde edilen metinlerin daha anlaşılır olması için bazı metinlere parantez içerisinde eklemeler yapılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Geçmiş Bir Dönem Olarak Mersin Basını

Mersin basın tarihi üzerine çalışmalar yapan A15, geçmişte yerel gazetelerin takip edilmesini vatandaşların kentle ilgili haber ihtiyacını karşılamasıyla ilişkilendirmektedir.

A15: O zaman İstanbul gazeteleri bir gün geç gelirdi buraya trenle geldiği için... Orada bir boşluk vardı. Beklerlerdi, Mersinin haberlerinde ne var ne yok diye ve o satışla dönerdi. Mesela hiç unutmam Rıfat Özavcı, Sabah Postası diye bir gazete vardı. Onun İstanbul'da İzmir'de muhabiri vardı. O şey yapardı. Günlük ticari haberler gönderirdi. O zaman Mersin ticarete ilerideydi. O zaman 3000 bastığını söylerdi (1950'lerde merkez nüfusun 30-40 bin olduğunu vurguluyor).

Mersin'in yaşayan en eski gazetecilerinden birisi olan A13, yerel gazetelerin kentin gelişimine büyük katkı sağladığını çünkü kenti ilgilendiren haberlerle uğraştıklarını dile getirmektedir.

A13: '80'e kadar Mersin'in yerel gelişimini gazeteler sağladı desem yeridir yahu. O zamanlar gazeteleri herkes ciddiye alıyordu. [...] Hürriyete bak cinayet ve kaza dışında yerel haber okuyamazsın, işte ya da patlıcan güzeli seçildi, üzüm güzeli seçildi. Bilmem kim geldi Mersin'i salladı (konser). Hiç ciddi haber yok.

Mersin'de 1980 öncesi hem genel olarak gazetecilik yapma hem de vatandaşların gazete takip etme kültürü olduğu görülmektedir. Bu dönemde, olumlu bir örnek olarak Son Haber gazetesinden sıklıkla söz edilmektedir. Yine, gazeteyi ailesinden devralan Tankut Tufan'ın gazetecilik yapma çabası da dile getirilmektedir. Gazetecilik yapma ve yerel basını takip etme kültürünün abonelik ve satış rakamlarına da yansdığı görülmektedir.

A4: Son Haber gazetesi vardı. Çok nitelikli sahipleri vardı. Deyim yerindeyse 5.000 e yakın dağıtıyordu. O zamanlar bir haber yapmaya gidildiğinde herkes gömleğini ilikler noktadaydı. Şu an Mersin'de adı gazeteci olarak anılan birçok arkadaş Son Haber'in tedarikatından geçmiştir.

A8: Burada Tankut Tufan örneği var. O birçok adamı yetiştirmiştir. Gazetecilerin itibarı olmuştur.

A5: Tankut yerel gazetecilerin en iyisiydi. Son Haber'i annesi çıkartıyordu. Kendisine Jeanned'Arc Nimet derlerdi. Bir dönem ben de orada çalıştım.

A15: Eskiden yerel basın haber yapmakla ilgileniyordu. Tankut Tufan sabahtan akşama kadar haber toplar yazı yazardı. Şimdi haber gelirse ya da davet olursa haber yapıyorlar.

A13: Abone sistemi kültür meselesi 80'e kadar benim 1600 abonem vardı. Tarsus'ta ulusal basın 4500 satarken Son Haber'in 1200 abonesi vardı. 1980 geldi silindir gibi sildi gitti.

Mersin’de gazeteciliğin özellikle 1980 öncesi dönemine vurgu yapılmaktadır. Bu döneme kadar ortaya konan gazeteciliğin kentte ciddiye alındığı görülmektedir.

A14: 1930 ile 1970 arası inanılmaz bir gazetecilik var. Bütün bürokrasiyi hizaya sokan hesap soran, sorgulayan...

A13: Eskiden bizim yazdığımız herhangi bir yazıyı hele kanunsuzluğa yönelik bir eleştiriyi savcılık ihbar kabul eder, re’sen işleme girerdi. Şimdi ne yazarsan yaz kimse aldırıyor.

A5: 1980 öncesi bir haber aldık. Köy hizmetlerinin araçları eski bir milletvekilinin Erdemlide bahçe yolunu yapıyorlar. Mersin Valisi Fahri Öztürk’ü aradım, anlattım. Olayı araştırdı. 2 saati geçmedi. Köy hizmetleri müdürünü açığa aldı.

Mülakatlarda 1980 sonrası gazetecilik anlayışının değişmeye başladığı ile getirilmekte ve yerel basını takip etme oranlarında düşüş görüldüğü vurgulanmaktadır.

A5: Basında kırılma 12 Eylül ile başlar medya patronları meslekten gelmeyen insanların bunu kullanması basında erozyonun başlamasıdır. Yaygında başlayan bu durum yerele de sıçramıştır. 12 Eylül öncesi 800 gazete satılıyordu, aboneleri vardı. Siyasi insanlar bile rakip gazeteyi alır bakarlardı, öyle bir alışkanlık vardı. 12 Eylül öncesi kent merkezi nüfusu yüzbinler-ikiyüzbinler olmamıştı. Şimdi yerel gazeteler birleşti. Yine de sanıyorum en fazla satanın sayısı 400-500’ler civarında...

A14: [...] Sonra ‘80 darbesi ile burada da bir tank geçmiş. Türkiye’nin dışa açılması ile birlikte bütün kulvarı ulusal medya doldurmuş ve yerel basın kendi kabuğuna çekilmiş...

1980 sonrası pek çok alanda yaşanan değişimin gazetecilik sektörünü de etkilediği anlaşılmaktadır. Yine bu dönemde, teknolojik gelişmeler ve internet kullanımının yaygınlaşmasının da bir etki yarattığı görülmektedir. Öncelikle teknoloji, vatandaşların kentle ilgili haberlere internetten daha kolay erişebilmesini sağlamaktadır.

A4: Teknoloji çok gelişti her şey çok kolay hale geldi. Gazetecilik de çok kolay hale geldi. Gazetecilik kolay üretilebilir meta haline geldiğinde de seviye, kalite düştü.

A14: Şimdi Ankara’da bir bakan Mersin’de ne olacağını merak ediyorsa televizyon uyduya taşınmalıdır. Mesela, Toktamış Ateş ölmüş. Şimdi yerel gazete haberi yarın verse ne olur. Ama diyelim ki o Mersinli olsun onu haber yap yoksa bu haber yaparken ölüyor.

A11: İnternet çok değişiklik yaratmadı belki ama tiraj algısını değiştirdiğini söyleyebilirim. Eskiden, kentin aktörleri daha çok yerel gazete alma ihtiyacı duyuyorlardı ve bu talepte azalma oldu. Yalnız bu düşüş çok büyük miktarlarda gerçekleşmedi.

Yalnız, Mersin’deki basının zaman içerisinde gücünü yitirmesi teknolojik nedenlerden çok gazetecilik yapma anlayışının değişmesiyle ilişkili görünmektedir.

A13: Yerel basının zayıflamasını belki teknoloji de etkilemiştir. Fakat teknoloji ne kadar ilerlerse ilerlesin makineleri kullanan insandır. İstedığın kadar lüks makine olsun elinde neyine yarar.

A14: İnternet ne kadar yaygınlaşsa da gazetecilik hep devam edecek ama gazetecilikte atalet var, yani tembellik var. Anlaşmışsın birkaç tane haber ajansı ile kes – yapıştır onu kullanıyorsun. Ve bunun adına gazetecilik diyorsun. Bunun adı gazetecilik değil [...]. Gazetecilik de gazete de ölmez şekil değiştirir. ...Ne haliyle yürür mesela sosyal medya ile internet gazeteciliğinin birlikte yürümesi lazım mesela Çukurova Haber bizim Karataş şimdi adam 20.000 kişiye ulaşıyor. Bir mesajı 1.000 kişi görüyor. Mesela, “Burak Gazi MTSO’ya aday, detayları Çukurovahaber’de” gibi. İnovatifhaber, Sedat’ın Ufukuru’ndan

çıkmasıyla yaptığı online birhaber sitesi. Mesela, bir etkinliğe gazeteciler gitmiyor. Ama Sedat gidiyor. Gazetecilik ve köşe yazarlığı ölmez dünya döndükçe haberler olmaya devam edecek. Yakında e-book kitaplar olacak... Bitmiyor ama şekil değiştiriyor.

4.2. Yeni Dönem Mersin Basını

Yeni dönemde yerel basının pek sorunla karşı karşıya kaldığı görülmektedir.

A11: Ekonomik sıkıntı, yetersiz ücret, kullandırılmayan yıllık izinler, sosyal güvencelerden yoksun bırakılma, iş kanununda yer alan doğum izni gibi izinlerin olmaması, sendikasızlık vs. çalışanların sorunlarından bazılarıdır. Piyasadaki 7-8 gazete patronunu piyasadaki iş ücretlerini belirlemesi sonucunda, bütün gazete çalışanları da piyasada bu belirlenen ücretlerle karşılaşır. Mersin’de 100 civarında fikir işçisi olmasına rağmen henüz Türkiye Gazeteciler Sendikası’nın bir temsilciliği ya da örgütlenme çalışması yoktur. Tamamen serbest piyasa şartlarına bırakılmış bir emek gücünden söz etmek mümkün. Bu sorunlar ben profesyonel olarak gazeteciliğe başladığım bu yana değişmedi.

A10: Köşe yazarı yetersiz... İlanlar ancak maliyetin yarısını kurtarıyor. Ofset işi de yapmalıyız... Reklamlar konusunda iyiyiz. Ulusaldan alıyoruz. Ama yine de ulusalın reklam veremekriterlerini karşılayamıyoruz.

A9: [...] çalışan problemlerini çok derinden hissediyoruz... Gazetelerin kâğıtlarını dışarıdan alıyoruz.

Bu sorunlar içerisinde en çok ekonomik kaynaklı kaygılardan bahsedilmektedir. Kentte uzun yıllar basın kontrolörlüğü yapan A3 bu durumu “teorik olarak basın, yerel siyasetin gelişimi için etkili görünse de madalyonun öteki yüzünde; ben bu gazeteyi ekonomik olarak nasıl sürdürebilirim derdi yatıyor” şeklinde özetlemektedir.

A13, bu tür sorunların gazetecilik yapma anlayışında tahribata yol açtığını iddia etmektedir.

A13: Yerel basın ekonomik sendromlar yaşadığı için... Bir yerlere kendini adapte ederek ekonomik refah ve sürdürülebilir yayıncılığını devam ettirmek için çırpınıyor. Bu da ciddi erozyon yaratıyor. Şu an Mersin Gazeteciler Cemiyeti’ne kayıtlı kongrelere katılan 300 civarında gazeteci var. Bunlar bana göre hayali yani bu 300 kişi gerçek anlamında fiilen gazetecilik yapan sayısına indirilirse radyo - televizyon çalışanları da belki 60-70 ben yanımdım 80-90 olur.

Eleştirilen başka bir konu ise, resmi ilan⁴ ve yerel basın ilişkisidir. Basın İlan Kurumu’ndan (BİK) resmi ilan almayı hak eden yerel gazetelerin, kendilerini yalnızca bu geliri dağıtan BİK’in asgari ölçütlerine göre konumlandığı anlaşılmaktadır. BİK tarafından resmi ilan almaya hak kazanan bir gazetenin yazı işleri müdürü olan A11, ekonomik zorluklar nedeniyle gazetenin sayfa sayısı ve basım adedini düşürdüklerini ifade etmektedir.

A11: Ekonomik zorluklar nedeniyle gazetesi 12 sayfadan, 8 sayfaya indirmek durumunda kaldık. Ardından basın adedini düşürmek durumunda kaldık. Çünkü bunlar sabit maliyetler ve bunları şu anki reklam ve ilan geliri ile amorti etmek mümkün değil.

⁴ Resmi İlan ve Reklamlar ile Bunları Yayınlayacak Süreli Yayınlar Yönetmeliği’nde bir resmi ilan tanımı yapılmaktadır. Buna göre; merkezi yönetim kapsamındaki idareler, mahalli idareler, sosyal güvenlik kurumları, kamu iktisadi teşebbüsleri, kamu hukuku tüzel kişiliğini haiz teşekküller ile sermayesinin yarısından fazlası bu teşekküllere ait veya bunların yüzde elliden fazla sermaye payı olan iştiraklerinin reklam niteliği taşımayan ilanlar, resmi ilan olarak adlandırılmaktadır (2016).

Yerel gazetelerin resmi ilan ilişkisi üzerine yapılan bir çalışmada, Türkiye’deki birkaç il dışında, resmi ilan almaya hak kazanmış gazetelerin pek çoğunun BİK’in belirlediği asgari şartları⁵ zorla karşıladığı, bu illerden birisinin de Mersin olduğu görülmektedir (Atçeken, 2018). Mülakatların yapıldığı döneme denk gelen 2012 Eylül ayında, Mersin gazetelerinin BİK’in asgari şartı olan 500 adet sınırını zorla tutturmaya çalıştığı ortaya konmuştur (Atçeken, 2018, s. 30). Bu ilişkinin başka sorunları da beraberinde getirdiği dile getirilmektedir.

A11: Basın İlan Kurumu (BİK) ile düzenlenen bir resmi ilan pastası vardır. Bu da yerel gazetelerin mülkiyet biçimini belirleyen en önemli unsur. Çünkü ilanlar gazetelerin en önemli gelir kaynağıdır. Fakat resmi ilanların çok fazla denetime tabii tutulmadan, gazete çıkartan ve belli oranda sigortalı insan çalıştıran herkese veriliyor olması, gazete sahipliğini Anadolu’da bir yan iş haline getirmiş. Belli bir sermayesi ve birikimi olan kişilerin bir de gazetemiz olsun ne de olsa kendi geliri varmış diyerek gazete satın aldığı ya da gazete açtığı bir düzen oluştu. Bu mülkiyet hakkını elinde tutan kişi de ölünce gazete mirasçılara geçiyor. Sonra tekrar mirasçılara geçiyor.

A5: Bütün gazetelerin sıkıntısı resmi ilan almaya çalışmaktır. Yatırım yapmadan gelir elde ediyorlar. [...] Bir de resmi ilanlar geliyor diye diğer sektörler, mesela reklam sektörlerine yeterli yatırım yapmazlar. Resmi ilan kadar özel ilan alabilseler. Hem daha kaliteli çıkarlar hem daha çok adam çalıştırma şansları olabilir.

A9: Resmi ilan almayı hak edenler arasındabelki 3-4 tanesi var. Geri kalan eşi dostunu çalışıyor gösteriyor. Resmi ilan almak için çalışmayan, sigorta yaptırdıkları insanın da parasını oradan alan o gazeteyi de ajans haberleriyle dolduran insanlar ve sonuçta gazeteler hızla çoğalmış ve yasal olarak da bir şey diyemiyorsun zaten.

A3: [...] Şimdi resmi ilanla BİK’in vecibelerini sağlamak başa baş gidiyor. [...] Bayilerde ki gazete satışlarına baktığımız zaman (diğer illerdeki gibi olmuyor). Bayide satış BİK’in istediği kadar oluyor. Yani BİK’e vermesi gereken vecibelerden biri olduğu için veriliyor. Haliyle, bayiden gelecek bir para da söz konusu olmuyor.

Mülakatlarda eleştirilerin yoğunlaştığı konulardan birisi de, Mersin basınının kentle ilgili yeterince haber yapmamasıdır. 2011 yılında Mersin’de görece asgari şartları daha iyi sağladığı düşünülen iki gazetenin haberlerinin incelendiği bir çalışmada; gazetelerin manşetten verdiği 638 haber içerisinde hiç araştırma habere rastlanmamıştır. Yine, haber kaynaklarının yaklaşık üçte ikisinin ajans ya da bir şekilde servis edilme gibi yöntemlerle dışarıdan elde edildiği ortaya konmuştur (Atçeken, 2013).

A9: İHA ve Anadolu haber ajansına aboneyiz. Genel yayın müdürü ve benim yazdığım haberle yürüyor. Röportaj ve basın toplantılarına katılmaya gayret ediyoruz. Aynı muhabir eksikliğine biz de sahibiz. Bu ajansların Mersin haberlerini koyuyoruz. Haftada 2-3 özel haber yapıyoruz. Zaten bunlar manşet haber olarak yayınlıyor. [...] Eskiden röportajlar birebir yapıyordu. Mesela şimdi belediye başkanını arıyorum. O da, A9 sen soruları yaz zaten fotoğrafım vardır diyor.

A16: Mersin gazetesi bir kız oturmuş masa başında internetten haberleri seçiyor. Trabzon’da hamsi çıkarmayla ilgili haber çıkıyor. 4-5 gazetede bu var, bizi ne kadar ilgilendirir.

⁵ Asgari şartlar, “Resmi İlan ve Reklamlar ile Bunları Yayınlayacak Süreli Yayınlar Yönetmeliği”nde detaylı olarak açıklanmıştır. Buna göre, yerel gazetelerin resmi ilan şartları yüzölçümü, kadro, fiili satış adedi, genel kurul tarafından tespit edilen diğer genel vasıflar ve belirli bir süre düzenli olarak yayınlanma koşullarından oluşmaktadır (2016).

A5: [...] 9 tane gazetenin hemen hemen aynı haberleri kullanıyorlar. Ajanslardan alıyorlar.

A1: Fakat gelişen bilgi – teknoloji de gazetecileri ofis gazeteciliğine götürdü. Hazır haberleri kullanıyorlar. Emek verme noktasına eksilme yaşıyorlar.

A14, haberlerin aynı kaynaklardan alındığına dair Mersin ile ilgili ilginç bir tespit yapmaktadır.

A14: Basın bülteninde ne varsa gazeteciler onu haber yapıyor. Yani bir hap var, yerel kişiler ne verirse onu yutmak zorundasın. Gazeteler yılda 20 tane ya özel haber yapıyor ya da yapmıyor. Medya takip merkezi evvelsi gün yayınladı. Türkiye’de 2 valinin haberi çok çıkıyor. Biri Adana, diğeri Mersin valisi. 2314 kere Mersin valisinin haberi yapılmış neredeyse her gün 10 haberi yapılmış. Bu nasıl oluyor. Bir servis var. Vali beyin atıyorum kunduraclarla yaptığı bir haber var. Bunu basın bülteni olarak ulusal ajanslara veriyor veya bütün gazeteler veriyor. Sonra herke kes-kopyala-yapıştır olarak kullanıyor. Yani, tembellikten vali haberi fazlasıyla yapılıyor. Bu gazetecilik değil. Bu artık o kadar zıvanadan çıktı ki adam cd hazırlayıp kurye ile gönderiyor.

Yukarıda ortaya konmaya çalışılan nedenlerin zamanla Mersin basımına ilgiyi azalttığı söylenebilir. Buna karşılık 2000’li yıllarda bir dönem basında iyileşme olduğundan bahsedilmektedir.

A9: Mersin’de 2000’li yılların başlarından itibaren Mersin basımında bir farklılaşma olmuştur. (Güneyde) Mersin İmece çıktı. Bugün Mersin gazetesi yayın hayatına başladı. Haberci gazetesi ismini değiştirerek yayın hayatına başladı. Sorunlar kalmakla beraber Mersin’de gazetecilik yapma isteği vardı. Tabi bu istek bir sonuç verdi mi ayrıca tartışmak gerekiyor.

Bu yıllarda kurulan Yeni Gazete’nin hikâyesi önemli bir örnektir. Yeni Gazete’nin hem teknolojik açıdan daha yeni araçları kullanması hem de kente ilişkin daha çok haber üretmesi dolayısıyla bunu gerçekleştiremeyen gazetelerin aksine, kentte daha etkin olmayı başardığı iddia edilmektedir.

A11: Mersin’de kırılma noktalarından birisi Yeni Gazete’nin kurulması olmuştur. İlk kez bayii dağıtımını gerçekleştiren ve renkli basılan bir gazete olmasından dolayı öne çıktı. Tesis kurarak başladılar. Kendi ofsetleri vardı. Gazete’nin yazı kadrosu ve mali güç olarak kurumsal bir şekilde Mersin piyasasına girdiler. Çünkü o zamana kadar gazete sahibi olmak; uzun yıllar gazetecilik yapıp sonrasında gazete sahibi olanların ya da avukat, mühendis gibi sonradan gazeteci olma hevesiyle daha dar bütçeli şekilde bu işe girmeleriyle olmuştur.

A5: [...] Bir ara ‘99’da Yeni Gazete süreci biraz değiştirdi. 1000 dolayında satıyorlardı. Yeni Gazete’nin kuruluşunda bulunan A14, Yeni Gazete’nin belirli bir süre ciddi biçimde habercilik yaptığını ve bu durumun bazı kesimleri rahatsız ettiğini iddia etmektedir.

A14: Biz 2000’de yerel gazeteyi kurduğumuzda gazetecilik 80’de nerede kalmışsa oradan başladık. Eleştirmeye başladık. Hesap sormaya başladık. Bu durum da bütün mahalleyi rahatsız etti.

4.3. Mersin Basımının Yerel Aktörler ile Kurduğu İlişki Düzeyi

Mersin gazetelerinin mevcut durumu göz önüne alındığında yerel basın ile vatandaşlar arasında bir erişilebilirlik sorunu olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşılık, zaman içerisinde, yerel basın ile kentin seçilmiş, atanmış ya da kent üzerinde çeşitli düzeylerde söz sahibi olan aktörleri arasında farklı türden yakınlaşmalar olduğu görülmektedir. Özellikle, 1980 sonrası politikalar ve artan

şehirleşme olgusu, yerel aktörleri başta rantolmak üzere çeşitli çıkar ilişkileri ile bir araya getirmeye başlamıştır. Oya Tokgöz, bu rant paylaşımında yerel basının, sermaye gruplarına dolaylı ya da dolaysız olarak aracılık ettiğinden bahseder (aktaran Yılmaz, 2004: 260).

Basın üzerine faaliyet gösteren kentteki en büyük dernekten birisinin başkanı olan A7, Mersin'deki gazetelerin ulaşılabilir olmadıkları üzerine çok önemli bir öz eleştiri yapmaktadır.

A7: Bizim gazetelerin meydana geldiğini görmüyorum. Öyle olunca şehirden de bir şey bekleyemezsin. Kentin yanında şu an fazla bir anlam ifade ettiğimizi düşünmüyorum.

BİK tarafından resmi ilan almaya hak kazanan bir yerel gazetenin sorumlu yazı işleri müdürlüğünü yapan A9, kontrol zamanları gazetenin baskı sayısını artırdıklarını ama vatandaşlara ulaşmadıklarını itiraf etmektedir.

A9: [...] Özellikle kontrol zamanları arttırıyoruz. [...] Ama halka ulaşmıyor. Biz protokole yayın yapıyoruz.

Resmi ilan almaya hak kazanan başka bir yerel gazetenin sahibi olan A10, Mersin'deki gazetelerin az sayıda basılmasına ve kent genelinde yaygınlığı olmamasına rağmen özellikle kent aktörleri üzerinde etkisi olmasını yerel aktörlerin deneyimsizliği ile açıklamaktadır.

A10: Gazetecilerin güçlü olmasının nedeni kent aktörlerinin deneyimsizliği ve profesyonel olmayışından kaynaklı...

Mersin basının yerel aktörler için önemli olmasının bir nedeni, onların haberlerini yapmalarından kaynaklanmaktadır. Mersin'deki merkez ilçelerden birinin belediye başkanı olan A1, bir ürün pazarlaması gibi belediye hizmetlerin kentle buluşturulmasının yerel basın aracılığıyla olduğunu düşünmektedir.

A1: Eğer bizim belediye hizmetlerini bir ürünü pazarlama olarak düşünürsek, bunları halkla paylaşacak, ortaya koyacak olan yerel basındır. Yoksa sadece o bölgede olan insanlar bilirse bu pek bir işe yaramaz.

Mersin gazetelerinin özellikle seçim zamanları dikkate değer bir önem kazandığı görülmektedir.

A3: Yerel gazetelerin bazı bayramları vardır. Bunların en önemlisi seçimlerdir. Bir gazete a adayını destekliyorsa bunun mutlaka ibraz bedeli vardır ve bu bedeli onlara ödemelidir. Ne kadar aday aday artarsa pazar artar.

A4: Seçim döneminde daha çok okunuyor ciddiye alınmıyor, tabi biraz da gazetelerin sayfalarını pazarlamaya başlamanızın da etkisi oluyor. Bu bir anlamda gazetelerin okunurluğunu da arttırıyor.

A14 ise, aday belirlemenin kamuoyu bilinirliğine döndüğünden ve aday adaylarının da kendilerini kente tanıtmak için yerel basından *billboard* hizmeti alır gibi faydalandıklarından bahsetmektedir.

A14: Turgut Özal ile başlayan dönemde adayların seçilme yöntemi, kamuoyu anketleriyle belirlenmeye başladı. Turgut Özal'a kadar partinin ileri gelenleri bir araya gelir, belirli isimler belirler ve onlar da gider Ankara'dan icazet almaya çalışırdı. Yerelde bir parti büyükşehir belediye başkanını belirleyecek. Belirlerken öncelikle kriter olarak kamuoyu anketlerinde öne çıkan adayı görmek istiyor. Kamuoyu anketlerinde öne çıkman için de çok yaygın bir biçimde medyayı kullanman gerekir. Burada iki taraflı bir ilişki var. Gazeteci diyor ki; ben seni öne çıkarırım. Bu şimdi internet sitelerinde de var. Ben seni

bütün programlarımı çıkarırım. Ama bunun sana şöyle bir faturası olur. Yani yerel seçimler medya için ekonomik bir nefes alma oluyor. Adamın fotoğraflı bir ilanını yayınlayacaksın. Tıpkı açık hava reklamcılığını kullanır gibi yerel medyadan yararlanmaya başlıyorlar.

Yerel aktörlerin kendilerini veya icraatlarını yerel basın aracılığıyla pazarlama kaygısı ya da deneyimsizlikleri gibi nedenlerden ötürü, sadece bu durumdan fayda sağlamak amacıyla kurulan yerel gazetelerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu tür gazeteler, özellikle ekonomik rant, reklam, propaganda ve siyasi amaçlı çıkarılmaktadır (Yılmaz, 2009: 138–140).

A1: [...] Bazı gazetecilerde var bayram ağzı bir gazete çıkarır. Sonra kaybolur. Bazen sen de abone olursun.

A3: [...] Haftalık ya da aylık çıkan gazeteler tamamen siyasi tandastır.

A4: [...] Bunu kötü kullananlar oluyor. Bayramdan bayrama gazete çıkartanlar filan. Mersin basınının yerel aktörler ile ilişkisi, sadece seçim dönemlerinde gazetelere verdikleri tanıtımlarla sınırlı görünmemektedir. Bir diğer husus da gazetecilerin, siyasi adaylara ya da çeşitli kurum ve kuruluşlara verdiği basın danışmanlığı hizmetidir.

A5: Basın danışmanlarının varlığı aslında basına hükmetmek. Birini alırsam, hatamda olsa o arkadaş namına yerel basında bana bir şey söylemezler diye bakıyorlar.

A9: [...] Ben mesela siyasi arenadan basın danışmanlığı yapmıyorum. [...] Eskiden aday adayları kahvaltı düzenliyordu. Sonra o adam 100-200 herkese para veriyordu. Şimdi birini basın danışmanı seçiyorlar ve onlara para verip diğerleri bu işi hallediyor. Bu kurum ile siyasi arasındaki ayrımı koymak gerekiyor. Çünkü ben gazeteci olarak basın danışmanı olursam benim tarafsızlığımda sorgulanır olur.

Başka bir yakınlık ilişkisini A8 ve A9, bazı gazetecilerin bir dönem belediye kadrosunda yer alarak maaş aldıkları iddiasıyla dile getirmektedir.

A8: Maddi gücün olmayınca sen 100-200 liraya kendini mecbur hissediyorsun. Karşılıklı bir teslimiyet var. Burada o belediye başkanı aleyhine haber yapılamaz. Bir kere 15-20 tane gazeteci değişik gazetelerde belediyenin kadrosunda yer alıyor. Aslında bu durum önceki belediye döneminde de vardı. Şimdi 20-25 kişinin olduğu söyleniyor.

A9: X TV ile yakın ilişkiler kurduğu için belediye arasında bir yakınlık oldu. Ve orada çalışanlar belediyede kadrolu eleman oldular.

BİK'in ilk Anadolu basın gazetecileri sahipleri temsilcilerinden birisi olduğunu vurgulayan A13, yerel basının bağımlı olmasından bir boyutuyla BİK'i sorumlu tutmaktadır.

A13: BİK kontrol etmek için var. BİK ve resmi ilan devam ettiği sürece bu bağımlılık devam eder. Bir de öyle bir şey ki hem sizi kontrol ediyor hem de verdiği ilandan komisyon alıyor. Bu devletin basını kontrol etmek için kullandığı ciddi enstrümanlardan biridir. Ben orada 74-80 arası görev yaptım. Genel kurul üyesiydim. Anadolu'dan giden ilk üyeydim. Orası büyük basın için kurulmuş. Anadolu basınına da sureta denetlemek için yapılmış bir sistem. Şimdi Anadolu basını resmi ilan alabilmek için 8 kişi çalıştıracak ayda maaşsız 3 milyar sigortası var. 4 katta para versen. Ee sen 6 milyar veriyorsun. Gazetecilerin hepsi borçlu ödeyemiyor da. Bugün bir baskı yap devlet herkes anahtarları teslim eder. Şu an bir belediye başkanı ve ortaklarının 3 tane gazetesi var. Adamların zararlarını azalttığı için resmi ilan gazetelerin hayatiyeti devam eder. Yani adam o masrafı gözden çıkarmış.

Mersin basını ile yerel aktörler arasındaki bir diğer bağımlılık ilişkisi; yerel aktörlerin basını doğrudan ya da dolaylı bir biçimde gazetelerin mülkiyetine sahip olmak suretiyle kontrolü altındatutmasından kaynaklanmaktadır. Yeni Gazete'nin Mersin'de elde ettiği başarı ve sonrasında gazetenin sürekli değişen mülkiyet yapısı ve yerel aktörler ile kurduğu ilişki düzeyi, yerel basının kentsel siyaset içerisindeki rolünü anlayabilmek için çok önemli bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Güçlü bir şekilde yayın hayatına giren Yeni Gazete'nin bir süre sonra yerel aktörler tarafından satın alındığı görülmektedir.

A14: [...] İlk Adanalı bir grup bir gün bir matbaa buluyor. O matbaaya uygun ne yapabiliriz diye bakıyor. Matbaayı aşağıya koyduk. Biz gazeteyi burada faaliyete soktuk. Sahiplerini unuttum bile şimdi. Onlar gazete üzerinde çok ilgili değildiler. Matbaa çalışsın ardından da gazete iş yaparsa onu da satalım diye bakıyorlardı. Hem matbaayı hem gazeteyi para kazandırırız diye bakıyorlardı. Sonra onlar işi götüremediler. Gazete kapanma aşamasına gelirken 2001'de iş adamlarından bir üçlüye gazeteyi sattık.

A4: Mersin'deki gazetecilik felsefesini şu cümle ile yorumlayabiliriz. Ciddi ciddi gazetecilik yapmak isteyenlerin parası yoktu. Parası olanların da gazetecilik yapmakla pek bir alakası yoktu. [...] O zamanlar yeni gazetede ben de yazıyordum. O zamanlar müteahhitlik yapan kişilerin finansman sağladığı mutfağında çalışanlar ise, Adana'da filan gazetecilik yapmış kişilerdi. Ama benim algıladığım kadarıyla en ciddi, en popüler ve özellikle yerel gazeteci ve yerel aktörlerin etki yaratacağı bunun avantajlarından faydalanma amacı taşıyordu. Bunu daha sonradan anlayabiliyoruz. Fakat süreç içerisinde bağımsız kimliğini koruyacak şekilde ilerleyemedi ve deyim yerindeyse dökülmeye başladı.

Benzer bir durum X TV örneğinde de görülmektedir. X TV'de bir dönem yöneticilik yapan A8, yaptığı bir yayında bir belediye başkanı ve iş adamı ortaklarının sahibi olduğu X TV'nin siyasi çıkarlarına aykırı habercilik yaptığı için işten kovulduğunu belirtmektedir.

A8: X TV'yi yönetiyordum. Belediye Başkanı o zaman seçildi. Ve daha sonra Kabotaj Bayramı vardı. Yerel televizyonun sınırı nerede başlar, nerede biter açıklaması açısından önemliydi. Kabotaj Bayramı için rakip belediyeye hem valilik hem de bir oda davetiye göndermiş, kutlama yapılıyor. Rakip belediye başkanı oraya alınmıyor, geri gönderiyorlar. Seçilmiş başkanı geri gönderiyorlar. Bu dünyanın her yerinde büyük bir haberdir. Haberini de kendim yaptım.

Mülakatın devamında, X TV'den atıldıktan sonra, bir süre kendisinin kurduğu X radyoda çalıştığını ama benzer ekibin, bu sefer ekonomik çıkar amaçlı, bir ihaleyi almak için kendilerini tekrar yönetici olarak çağırdıklarını ifade etmektedir. Bu dönem aralığında A8, X TV'den ayrılanlarla birlikte X radyosunu kurması yüzünden, söz konusu kişilerin bir şekilde radyoyu da kendi mülkiyetlerine geçirerek, kentte etkin faaliyet gösteren radyo, televizyon ve gazete ortaklığına sahip olmak istedikleri düşünülmektedir.

A8: Güvence verdiler. Mevzuyu bilmiyordum. O zaman bu adamlar petrol üzerine büyük bir tesis açacaklar hem rakip belediyeye hem de X TV ile yakın ilişkileri olan belediyeye ihtiyaçları var. Televizyonlar çok güçlü kullanılacak ki o zaman istediklerine ulaşacaklar.

A8 burada, X TV'ye sahip ekibin ihaleyi aldıktan sonra, bir bahane ile işine son verdiğini ifade etmektedir. Bu olay başka bir mülakatta şu şekilde doğrulanmaktadır. Daha önce A14'ün de içinde bulunduğu, Yeni Gazeteciler gündemine ilişkin konularda araştırma habercilik yaptığı için X TV ile yakın ilişkileri olan belediye başkanının ortakları bu gazeteyi de kendi mülkiyetlerine geçirmiştir. Mülakatın devamı, A8'in anlattıklarını özetler niteliktedir.

A14: Yeni gazete kapanma aşamasına gelirken 2001 yılında üç işadamına gazeteyi sattık. Orada da kalmadı çok ortaklı bir X TV vardı. Ardından, belediye başkanının yakın ekibi olan kişiler, X TV'yi de aldılar. X radyo bir biçimde o patronajın etkisine geçti. Üçlü radyo, televizyon ve gazete sermaye grubuna sahip oldular. Sonra aldılar gazeteyi X TV binasına taşıdılar. Ve gazete gazete olmaktan çıktı. Çünkü anlayışı değişti. Belki de bunun böyle olmasını istediler.

Yerel basın üzerinde yukarıdaki örnekler gibi, bir şekilde sahipliğini elde edecek kadar müdahale olmasa ya da resmi bir şekilde bir istekte bulunulmasa dahi yerel aktörlerin bir şekilde bu isteklerini hissettirdikleri anlaşılmaktadır.

A11: Belediye basın bülteni gönderdiğinde Bu onun habere çok önem vermediğini gösterir. Ama çok önem veriyorsa, basın toplantısı yapabilir. Bu sizin editoryal bağımsızlığına bir etkidir. Bak, emniyet müdürü açıklamayı bizzat kendisi açıklamayı yaptı. Biz bu haberi birinci sıradan görsek mi? görmesek mi? diye tereddütte düşeriz. Bir de art niyetli ya da boş bulunup yapılan yönlendirmeler vardır. Bir belediye başkanı onu çok yapar. Ya Mersin'in hep olumsuz haberlerini yapıyorsunuz der. Yâda Vali; "Mersin'i iyi günleri ile haber yapalım" gibi...

Yerel basın ve yerel aktörler arasındaki yakın ilişkinin sonucunda, gazetecilerin haber yaparken bu kurum ya da kişilerle arasına mesafe koymakta zorlandığı anlaşılmaktadır. Aksi durumda, en iyi ihtimalle alınganlıkların söz konusu olacağı dile getirilmektedir.

A5: [...] Ahbap çavuş ilişkileri ile ilerliyor. Tanıdık olarak ya da başka şekilde susturuyorlar.

A8: Birincil ilişkilerden yapılan haberler sonucunda filan alınganlık oluyor

A9: [...] Eksik tarafları olursa işte ya A9 aşk olsun ben böyle bir şey yapar mıyım diye hemen tekzip gönderiyorlar. Genelde kendi içinde hallediliyor. [...] Haberi şöyle yap böyle yap diyorlar tabi. Bu birbirimizi tanımaktan dolayı. Bu bir handikap tabi ki... Çünkü bazen bir şey görüyorsun, yazıyorsun. O sana kırılabilir. Ama belki bir sonrakinde seninle fazla konuşmuyor, paylaşmıyor. Sonrasında kendine yakın birini buluyor.

A11: *Siyasi sorunlar da biraz mülkiyet sorunundan kaynaklı oluyor. Genelde belediyelerin gücünü hissettiği yerlerde basın belediye ile kurduğu yakın ilişki içerisinde bazen belediye çalışanlarının ücretini karşılamış dahi olabiliyor. Merkezi iktidarla bağlar bu anlamda çok olmasa da, bölge milletvekilleri ile aranın iyi tutulmasının gazetelerin çıkarına olacağı beklentisi, yanılması oluyor. Sonucunda, bu durum gazetelerin haberciliğin ilkelerinden uzaklaşmayı beraberinde getirdiğini söylemek mümkün.*

A13: Bir ara bir TV kanalının haber müdürlüğünü yaptım. Sonra patron geldi benimle özel bir şey konuşmak istedi. Belediye başkanı abimiz bize çok bindiriyor demiş. Ya bizim bindirdiğimiz ne! Şurada şu var. Şunu yapın demek! Adam dikensiz gül bahçesi istiyor.

5. SONUÇ

1980'li yıllara kadar Mersin basınının haber verme, eleştirme, denetlemeve kamuoyunun oluşmasına yardımcı olma gibi görevleri daha iyi yerine getirebildiği ve vatandaşların kente dair haber ihtiyacını karşıladığı için daha çok takip edildiği görülmektedir. Yine, bu dönemde yapılan haberlerin yerel otoriteler tarafından da ciddi yealındığı anlaşılmaktadır.

1980 sonrası pek çok alanda yaşanan değişimler ve artan şehirleşme yerel basını daönemli derecede etkilemeye başlamıştır. Bu dönemden itibaren Mersin basını, ulusal basınla rekabet etme, teknolojik gelişmelere ayak uydurabilme gibi konularda yetersiz kalmış ve özellikle ekonomik kaynaklı sorunları daha derinden hissetmeye başlamıştır. Bu dönemden itibaren Mersin gazeteleri, daha az habercilik yaptığı, daha az baskı sayısına sahip olduğu ve daha az dağıtım yapıldığı gerekçesiyle eleştirilmektedir. Yine, resmi ilan almaya hak kazanan yerel gazetelerin, yalnızca Basın İlan Kurumu'nun (BİK) istediği asgari şartları yerine getirmekle meşgul olup, çoğunlukla resmi ilan gelirleriyle mevcudiyetlerini sürdürmeye çalıştıkları görülmektedir.

1980 sonrası dönemin başka bir etkisi, Mersin basınının kentin seçilmiş, atanmış, sermaye gücüne sahip ya da farklı düzeylerde kent üzerinde etkisi olan birey, grup ya da kuruluşlarla daha yakın ilişkiler geliştirmeye başlamasıdır. Özellikle, yerel seçim dönemlerinde aday adaylarının talepleri ile yerel gazeteler, bir bakıma aday tanıtımı işlevi görevi görmektedir. Yine bu dönemlerde, fırsatçılık yapmak için ortaya çıkan ve düzensiz basılan yerel gazeteler de dikkat çekmektedir. Başka bir ilişki biçimi olarak, gazetecilerden bazıları çeşitli kuruluşlara ya da kişilere basın danışmanlığı hizmeti sunmaktadır. Yine, bir iddia olarak mülakatlarda bazı gazetecilerin belediyelerde istihdam edildiğinden bahsedilmektedir.

2000'li yıllarda ise, bir dönem gazetecilik yapmaya çalışan ve bunun için yeterli imkâna sahip olan az sayıdaki gazetenin 1980 öncesi dönemdeki gibi gazetecilik yapma isteğinde olduğu içinkente daha okunur ve ulaşılabilir olduğu anlaşılmaktadır. Yalnız bu durumun çok uzun süre devam etmediği, bir şekilde söz konusu gazetelerden bazılarının sahipliği; doğrudan ya da dolaylı olarak bir belediye başkanı, bir müteahhit, bir iş adamı ya da milletvekili adayı tarafından mülkiyet değişikliğine uğratılmıştır. Bu mülkiyet değişikliği, bazen belirli bir bölgede büyük bir tesisi kurmak üzere bir belediye başkanını etkilemek için ya da gelecek dönem milletvekili olmak isteyen bir adayın kentte tanınırlığını artırmak için kullanılan bir araca dönüşebilmektedir. Bu yakınlık ilişkisi içerisinde yerel basın, bir haber yaparken bu kişi, grup ya da kuruluşlarla arasına mesafe koymakta zorlanmaktadır.

Sonuç olarak mülakatlar ve Mersin'de basın üzerine yapılan az sayıdaki çalışmaya göre; 1980 sonrası yerel basının haber yapma biçiminin değişmeye başladığı, kent insanına ulaşma kaygısının azaldığı, buna karşılık yerel aktörlerle kurduğu ilişki düzeyinin arttığı gözlemlenmiştir. Özellikle kentteki sermaye gruplarının, siyasete girmek isteyen çevrelerin, seçilmişlerin veya atanmışların yerel gazetelerin sahipliğini elde etmek veya kurdukları yakın ilişkilerle yerel gazetelere bireysel ve/veya kurumsal çıkarlarını esas alan haberler yapmalarını sağlamak başta olmak üzere birçok şekilde yerel basına müdahale ettikleri ve böylece yerel basını etkiledikleri tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Alkan, H. & Taş, İ. E. (2007). *Yerel Siyasetin Dönüşümü: Afşin Örneği*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Arslan, Ü. (2004). Kentleşmemiş Kent Ekonomileri: Türkiye Örneği. *Küreselleşme Kıskasınca Kent ve Politika*. (Ed. M. Güneş). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Atabek, N. (2005). Yerel basın ve demokrasi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 22, 47-52.
- Atçeken, K. (2013). *Kentsel Siyaset Bağlamında Yerel Basın: Mersin Örneği*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Atçeken, K. (2018). Resmi ilan desteği ve yerel basın ilişkisi. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü E- Dergi*, 1(2), 25-32.
- Bajohr, W. (2006), Medya ve Demokrasi, *Medya Merceğinde Almanya ve Türkiye*. İstanbul: Kondrad Vakfı Yayınları, 177-187.
- Bik.gov.tr. (2020). Hakkımızda, <https://www.bik.gov.tr/kurumsal/hakkimizda/> adresinden 22 Şubat 2020 tarihinde edinilmiştir.
- Büyükbaykal, G. (2005). Türkiye'deki yerel basının işlevi ve önemi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 23, 83-88.
- Ertürk, H. & Sam, N. (2009). *Kent Ekonomisi*. Bursa: Star Ajans.
- Gezgin, S. (2009). *Türkiye'de Yerel Basın*. İstanbul: Der Yayınları.
- Girgin, A. (2001). *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*. İstanbul: İnkılâp.

- Gosselin, T. (2006). *What Local Media Tell Us About Post-Communist Democracy*, Yayınlanmış Doktora Tezi. Central European University Department of Political Science, Budapeşte.
- Judge, D. (1998). Pluralism, **D. Judge, G. Stoker ve H. Wolman (Ed.)**, *Theories of Urban Politics*, SAGE Publications.
- Keleş, R. (2009). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Pierre, J. (2011). *The Politics of Urban Governance*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Sei-Hill K. & Miejeong H. (2005). Media Use and Participatory Democracy in South Korea. *Mass Communication & Society*, 8(2), 133-153.
- Stoker, G. (1995). *Regime Theory and Urban Politics*. Londra: Sage.
- Şengül, H. T. (2000). Radikal Kent Kuramları Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme: Alternatif Bir Yaklaşım Doğru. *Amme İdaresi Dergisi*, 333(1), 27-58.
- Şengül, H. T. (2001). *Kentsel Çelişki ve Siyaset: Kapitalist Kentleşme Süreçleri Üzerine Yazılar*. İstanbul: Demokrasi Kitaplığı.
- Vural, A. M. (1997). *Bir İletişim Kurumu Olarak Yerel Basının Kamuoyu Oluşumu Sürecindeki İşlevi ve Yerel Basın—Kamuoyu İlişkileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Vural, A. M. (1999). *Yerel Basın ve Kamuoyu*. T.C. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Wolman, H. (1996). Theories of Local Democracy in the United States. *Rethinking Local Democracy*. Macmillan Publishers Limited.
- Yılmaz, H. (2004). Kentleşme sürecinde yerel basın. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 19.
- Yılmaz, N. (2009). Yerel basının etik sorunları. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 39.
- Resmi İlan ve Reklamlar ile Bunları Yayınlayacak Süreli Yayınlar Yönetmeliği, 29848 (2016). <https://www.bik.gov.tr/mevzuat/> adresinden 22 Şubat 2019 tarihinde edinilmiştir.